

Zobrazování homosexuality v českém filmu

Tereza Pospíšilová

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta multimediálních komunikací

Ústav animace a audiovize

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tereza POSPÍŠILOVÁ**
Studijní program: **B 8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design – Audiovize**

Téma práce: **1. Teoretická práce:
Zobrazování homosexuality v českém filmu**
**2. Praktická práce:
Hraný film do 20 minut –
scénář a režie Tereza Pospíšilová**

Zásady pro vypracování:

1. Teoretická část práce:

Rozsah práce: 15 – 20 normostran textu bez započítání obsahu, rejstříku a obrazových příloh. Formální podoba 1 ks v pevné vazbě s popisem na hřbetu i horní desce spolu s CD-ROM. Dále 2 ks práce, které mohou být v kroužkové vazbě. Práci je třeba rovněž odeslat do knihovny UTB Zlín v elektronické podobě ve formátu pdf.

Pokyny k vypracování: prostudujte a analyzujte dostupné materiály z profesního hlediska a formulujte závěry a získané vědomosti.

2. Praktická část práce:

Výstupní dílo předložte na 3 ks DVD a 1 ks MiniDV (nosiče řádně popište).

Součástí celé práce budou vyplněné formuláře pro OSA, NFA a Licenční smlouva k audiovizuálnímu dílu.

Rozsah práce: viz Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz Zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/umělecké dílo

Seznam odborné literatury:

Ptáček L.: Panorama českého filmu. Olomouc. Rubico, 2000
Thompsonová K., Bordwell D.: Dějiny filmu, Přehled světové kinematografie. Praha. NLN – Nakladatelství Lidové noviny, 2007
Sokolová V.: Reprezentace gayů a leseb v mainstreamových vizuálních médiích. Brno. STUD 2006
Baslarová I.: Učitel miluje Ládu, Hanka šuká Išku, aneb zrození českého queer filmu. Praha. Cinepur č.60, prosinec 2008

Vedoucí teoretické části: **Mgr. Markéta Dvořáčková**
Ústav animace a audiovize
Vedoucí praktické části: **Mgr. Tomáš Binter**
Ústav animace a audiovize
Datum zadání bakalářské práce: **19. prosince 2008**
Termín odevzdání bakalářské práce: **11. května 2009**

Ve Zlíně dne 12. března 2009

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
pověřená děkanka

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
ředitel ústavu

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem pracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů.

Ve Zlíně dne 10. 5. 2009

.....
Tereza Pospíšilová

ABSTRAKT ČESKY

Ve své práci se zabývám způsobem zobrazování homosexuality v českých filmech od minulosti až po současnost. Pro lepší pochopení této problematiky shrnuji stručně vývoj v zahraničí a vysvětluji základní pojmy, které jsou s tímto tématem spjaty. Na příkladech filmů popisuji negativní a postupně začínající korektní zobrazování homosexuality v Čechách. Nakonec se dostávám ke dvěma stěžejním filmům, které se dají považovat za přelomové. V závěru se zamýšlím nad současným postojem společnosti a dalším možným vývojem queer filmu u nás.

Klíčová slova: queer, queer čtení, queer cinema, gltbquia

ABSTRACT IN ENGLISH

In my work, I'm engaged in a way of presentation homosexuality in the Czech movies from past till now. For better understanding of this complicated problems, I briefly summarize the history in abroad and explain basic notions connected with this topic. I describe firstly negative, then gradually correct presentation of homosexuality in Czech movies, using concrete movies as an example. Finally I discuss two main movies, which could be considered to be a turning point. In conclusion I speculate on actual attitude towards queer movies and next possible development of queer movies in our country.

Keywords: queer, queer reading, queer cinema, gltbquia

Chtěla bych poděkovat mé rodině za podporu, Editě za inspiraci a mé vedoucí práce Mgr. Markétě Dvořáčkové za trpělivost a ochotu.

OBSAH

ÚVOD	8
I QUEER VE SVĚTĚ	10
1 ZÁKLADNÍ POJMY A HISTORIE	11
1.1 QUEER.....	11
1.2 QUEER THEORY.....	11
1.3 QUEER ČTENÍ.....	11
1.3.1 Judy Garland	12
1.3.2 Vetřelec	13
1.4 NEW QUEER CINEMA.....	14
II POČÁTKY QUEER V ČECHÁCH	15
2 SITUACE U NÁS	16
2.1 QUEER ČTENÍ ČESKÝCH FILMŮ	16
2.1.1 Měsíc nad řekou	16
2.1.2 Radúz a Mahulena.....	18
2.1.3 Shrnutí.....	18
III ZOBRAZOVÁNÍ HOMOSEXUALITY V ČESKÝCH FILMECH	19
3 NEGATIVNÍ PREZENTACE HOMOSEXUALITY	20
3.1 SEDMIKRÁSKY (1966)	20
3.2 KOUŘ (1990).....	20
3.3 REQUIEM PRO PANENKU (1991).....	21
3.4 ŠEPTEJ (1996)	21
4 KOREKTNÍ ZOBRAZOVÁNÍ HOMOSEXUALITY	23
4.1 NUDA V BRNĚ (2003).....	23
4.2 HRUBEŠ A MAREŠ JSOU KAMARÁDI DO DEŠTĚ (2005)	23
4.3 ÚČASTNÍCI ZÁJEZDU (2006).....	23
5 PRVNÍ ČESKÉ QUEER FILMY	24
5.1 PUSINKY (2007)	24
5.2 VENKOVSKÝ UČITEL (2008)	27
ZÁVĚR	29
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	32
SEZNAM FILMŮ	34

ÚVOD

Před dvěma lety jsem začala točit časosběrný dokument o své kamarádce Editě, který by měl mapovat její život od odchodu z domova tak dlouho, jak jen to bude možné. Na střední škole jsem se stala prvním člověkem, kterému se svěřila se svou homosexualitou. Postupně jsme spolu prošly celým comingoutem¹ rozděleným na několik etap mezi rodiče, sestru, přátele.

Vyjít s pravdou ven bylo o to těžší, že jsme žily v malém městě, kde se každý hned všechno dozvěděl, být „jiný“ znamenalo dostat se okamžitě do řeči a smířit se se zkoumavými pohledy lidí, kterým do toho nic nebylo. Problém někam zapadnout jsme měly obě, tak nám nezbylo než se podporovat navzájem, a to především v přežití čtyř útrpných let na neoblíbené ekonomce, kam jsme s našimi „uměleckými sklony“ opravdu těžko zapadaly. Díky tomu jsem se stala nejbližším svědkem všech problémů, se kterými se denně stýkají homosexuálové. V Editině případě to byly například nepříjemné situace při převlékání v šatně plné dívek, které věděly, že je lesba, nebo hledání partnerky, které těžko může jít naprosto přirozenou cestou jako u heterosexuálních lidí, nebo jen smiřování se s úšklebky a případnými poznámkami okolí.

Díky Editě jsem se dostala velmi blízko k problematice, kterou bych se jinak asi tak podrobně nezabývala. Krátce po tom, co jsem zjistila, že Edita plánuje uzavřít registrované partnerství se svou přítelkyní, jsem začala točit již dříve zmiňovaný dokument, a tím jsem se do problematiky jiné než heterosexuální orientace ponořila ještě hlouběji, a to už nejen jako kamarádka, ale více profesionálně – z pohledu režisérky, která musí o dané problematice vědět téměř vše.

---

¹ *Coming out* označuje proces, se lidé veřejně přihlásí ke své odlišné (tedy jiné než heterosexuální) sexuální orientaci.

Čím více lidí z této „komunity“ poznávám, tím více mě zajímají. To se částečně promítá i do mých hraných filmů, kde jsem tato problematika občas objevuje. Začala jsem se samozřejmě zajímat i o kinematografii věnovanou tomuto tématu. Objevila jsem spoustu výjimečných zahraničních filmů, ovšem v Čechách jakoby takové filmy vůbec neexistovaly. Tak jsem se rozhodla pátrat v minulosti i současnosti a hledat způsoby zobrazování homosexuality v českých filmech.

Společnost v České republice je bezesporu mnohem více tolerantní k homosexualitě než dříve, ale přesto se homosexuálové pořád setkávají s projevy homofobie nebo předsudků kvůli zažitým stereotypům ve vnímání jiné sexuality. Nemyslím si, že společnost bude někdy natolik tolerantní, aby takové odchylky od normality, které pro ni představují homosexuálové, přešla bez pozastavení. Přesto ale korektní prezentace homosexuální menšiny v médiích může velmi pomoci v chápání a přijímání jich většinovou společností.

I. QUEER VE SVĚTĚ

1 ZÁKLADNÍ POJMY A HISTORIE

Pro lepší orientaci v této problematice, kterou se zabývám, je potřeba vysvětlit si pár základních pojmů.

1.1 Queer

„Slangové označení pro homosexuály či homofobní nadávka. Původně synonymum pro věci a činnosti nezvyklé, výstřední a podivné. Ve dvacátém století se začíná ve Spojených státech používat označení queer – jako substantiva i adjektiva – jako hanlivého přídomeku pro homosexuály a lesbičky. Pejorativním používáním je vyzdvihována zejména údajná „nepřirozenost“ homosexuality. V obecném slova smyslu funguje „queer“ jako zastřešující pojem pro všechny netradiční formy sexuality. Zahrnuje jak kulturní, tak zejména sociálně diverzifikovanou skupinu obyvatel, jejichž sexualita jakýmkoliv způsobem nezapadá do společenských standardů reprezentovaných monogamním heterosexuálním manželstvím. Queer – vžité jako hanlivé označení gayů a lesbiček – se od začátku osmdesátých let pokouší očistit od negativních konotací a označení. Přesto část gayů a lesbiček tuto mnohoznačnou kategorii „queer“ odmítá a považuje ji za diskriminační a nereflektující specifika užších kategorií homosexuality.“ [9]

1.2 Queer Theory

Tento pojem se začal používat na začátku devadesátých let pro soubor prací zkoumající životní zkušenost gayů, lesbiček a bisexuálů. Především se zaměřuje na odhalování jejich skrytých nebo potlačovaných činností ve společenském a kulturním životě. Analyzuje témata, jako je převlékání se do šatů opačného pohlaví (cross-dressing), pohlavní obojetnost, pohlavní dvojznačnost či chirurgické korekce pohlaví.

1.3 Queer čtení

Dlouhou dobu se filmy s homosexuálními tématy vůbec neobjevovaly. A to nejen v České republice, ale i ve světě. Až do čtyřicátých let, kdy se pomalu začínaly objevovat nezávislé queer filmy, neměli homosexuálové možnost ztotožnit se s filmovými postavami. Láska byla vždy láskou mezi mužem a ženou, sex znamenal pouze penetraci ženy mužem. Žena ve filmech většinou plnila funkci pouze dekorační. Jako objekt touhy mužských postav

měla spíše pasivní roli. Od toho se odvíjel i pohled na ženskou krásu, který byl tedy často velmi zjednodušující. Homosexuálové museli hledat jiný způsob, jak se s postavami identifikovat. Začali si do mainstreamových mediálních obsahů dosazovat vlastní interpretační kódy, významy a sdělení, které odpovídaly jejich prožívání světa. Tím vznikl tzv. „jiný“ pohled.

Zkoumat tento „jiný“ pohled bylo pro mě velmi zajímavé, protože člověk musí ve filmu hledat skryté, většinou úplně nové významy a vytváří si tak vlastní pozadí příběhu. Postavy dostávají nový rozměr a jejich pohnutky a chování v určitých situacích tak kromě věci očividných na plátně mají ještě jiný význam.

Některé filmové postavy, případně herci a herečky, se tak zároveň stávaly ikonami heterosexuálního i gay, lesbického, bisexuálního, transgender, questioning/queer, intersexuálního i ally/asexuálního (dále jen *glbtqia*²) publika.

1.3.1 Judy Garland

Za první ikonu *glbtqia* je označována Judy Garland, které se také říkalo „Elvis gayů a leseb“. A čím se o to zasloužila? Nejprve rolí Dorotky z Čaroděje ze země Oz, kde představovala nepochopené dítě z vesnice, které prožije úžasné dobrodružství v barevném technicolorovém světě. „Hlavní poselství Čaroděje ze země Oz – „to, co hledáte, najdete uvnitř sebe“ – rezonovalo s pocitem *glbtqia* lidí této éry, kteří toužili vstoupit se svou sexuální odlišností do veřejného života a být v něm těmi, jimiž byli dosud jen uvnitř.“ [1] Dorotčina cesta z Kansasu do vysněné země za duhou odpovídá touze homosexuálů uniknout z malých „černobílých“ měst do velkého města plného barev a možnosti zapadnou do rozmanité společnosti. Duha je navíc symbolem, který má poukazovat na rozmanitost *glbtqia* lidí.

---

² zkratka *glbtqia* (uvádím všechny možné výklady a vysvětlení jednotlivých částí této zkratky, protože ani odborné prameny se tady neshodují): G = gay, L = lesbická, B = bisexuální, T = transgender, Q = queer nebo questioning - termin questioning označuje ty, kteří pátrají v otázkách své sexuality, queer pak jakoukoli formu sexuální či genderové jinakosti, I = intersexuální, to jsou lidé nevyhraněného pohlaví, dříve nazývaní hermafrodité, A = asexuální nebo allies – asexuální je člověk neprojevující zájem o sex, pojem allies má zřejmě označovat každého, kdo se cítí být objektem jakékoli formy útlaku související s nenormativními sexuálními preferencemi nebo genderovým vystupováním.

Jejich sympatie si získala Dorotka také tím, že bez zaváhání přijímá podivné existence jako je např. zbabělý lev, který navíc svým mírně zženštlým chováním může připomínat určitý typ gayů. Ale nejen role Dorotky byla glbtquia publiku blízká. Garland zaujala především kombinací zranitelnosti a síly – a to na plátně i mimo něj. Zpívala o intenzivní osamělosti i o bláznivé lásce. Měla velmi dramatický život plný paradoxů. Proslula velkou trémou, přesto říkala, že největším potěšením pro ni je hraní. Byla velmi krásná a všestranně nadaná, přesto se o ní tvrdilo, že je tlustá a neatraktivní. To ji dovedlo až k závislosti na drogách. Čtyřikrát se rozvedla, několikrát se pokusila o sebevraždu. Nakonec zemřela na předávkování.

Od společnosti odříznutí glbtquia lidé měli tendence identifikovat se s utrpením, které za svého života Garlandová prožívala, neboť sami byli dlouhou dobu perzekuováni a utlačováni. V padesátých letech se Garlandová stala tajným kódem při seznamování gayů a leseb ve smíšené společnosti, kdy se stačilo prohlásit za „přítele Dorotky“.

Z mužů u gay publika proslul například James Dean, Cary Grant či Jean Marais, všichni pro svou skutečnou či tradovanou bisexualitu.

1.3.2 Vetřelec

Erotický idol nejen pro heterosexuální publikum ale i lesbické ženy a další typy publika představuje například Sigourney Weaver jako Ellen Ripley v sériích Vetřelec. Její maskuliní vzhled i projev typizuje tuto postavu jako butch³ lesbu. Pokud se na tento na film zaměříme pohledem „jiného“ publika, můžeme si například ve filmu Vetřelec: Vzkříšení opravdu domýšlet náznaky lesbického vztahu naklonované Ripley s kyborgickou Annalee Call. Jejich těsné objetí v závěru filmu může některým lesbickým ženám sloužit jako interpretační kód.

„Tyto ikony samozřejmě nenabízel pouze film či televize, glbtquia komunita se podobně zhlížela také v populárních zpěvácích či zpěvačkách, například v Madonně, hudebníku

---

³ *Butch a femme* představují dva rozdílné typy: butch jako maskuliní lesba, femme jako femininní. Tyto termíny se užívají častěji v lesbické, příležitostně však také v gay komunitě.

Arthuru Russellovi či Janet Jackson a mnoha dalších. Naposledy byl v USA za největší gay ikonu současnosti zvolen Jake Gyllenhaal známý z filmu Zkrocená hora.“ [2]

1.4 New Queer cinema

„Osmdesátá a devadesátá léta se stávají novou etapou queer cinemy. Kdy se osamostatňuje jako filmový žánr s vlastními festivaly a kultivovaným publikem. Experimenty s narativní podobou filmu a krize spojené s šířením AIDS předznamenaly na počátku devadesátých let vznik New queer cinema, které už pouze nereflkuje homosexuální tematiku, ale aktivně redefinuje negativní konotace spojené s queer komunitou a destruuje prezentovaný „politicky“ korektní obraz gayů a lesbiček, a to nejen tematicky, ale i obrazově (kompozicí obrazů, barevnost apod.). Nálepka filmu new queer cinema tak představuje mnohdy nevybíravé označení pro nezávislé filmy s agresivně prezentovaným gay a lesbickým obsahem.“ [9]

II. POČÁTKY QUEER V ČECHÁCH

2 SITUACE U NÁS

V České republice se v rámci většiny žánrů velmi dlouho jiné než heterosexuální vztahy „nenosily“, a pokud se někde skutečně objevily, potom pouze jako komický prvek či hrozba společnosti v podobě sexuální deviace.

2.1 Queer čtení českých filmů

Než se v Čechách začaly dostávat homosexuální postavy do filmů, nezbývalo gltbqia divákům než aplikovat queer čtení na filmy určené heterosexuálům. To umožňovaly například filmy Václava Kršky – scénáristy, režiséra a spisovatele, který byl označován lichotivým přídomek básník českého filmu. Zaměřoval se na filmové adaptace kvalitních literárních děl. Nejraději měl Fraňu Šrámka. Filmové adaptace románů Stříbrný vítr a Měsíc nad řekou patří k jeho umělecky nejcennějším dílům. Václav Krška byl homosexuál, ale protože v době, kdy tvořil, nebylo možné zobrazovat homosexualitu ve filmech přímo, točil filmy pro heterosexuální publikum. Přesto si homosexuálové mohli v jeho filmech přijít na své. Byly totiž plné poetických obrazů obnažených chlapeckých těl. Nejvíce aplikovatelné je queer čtení u jeho adaptace Šrámkova Měsíce nad řekou z roku 1953.

2.1.1 Měsíc nad řekou

Měsíc nad řekou vypráví jednoduchý příběh z malého městečka u řeky. Jan Hlubina kdysi býval nejlepším studentem gymnasia, ale podlehl tlaku vnějších okolností a zklamal naděje sám v sebe. Uvázl v městečku jako papírník. Na tyto zklamané naděje navazuje citový osud jeho dcery Slávky. Tato chytrá, a na svou dobu neuvěřitelně emancipovaná dívka, statečně vzdoruje měšťácké představě o nutnosti sňatku, třeba bez lásky, jako jediného řešení života ženy. Večerní setkání s mladým Vilíkem Roškotem při měsíčním světle a hučení řeky vyvolá prudký konflikt rozumu a citu, který ale neuvěřitelně silná a možná až příliš rozumná (tyto vlastnosti byly v té době připisovány spíše mužům) Slávka dokáže ovládnout.

Hlubinova přehnaně úzkostlivá manželka začne „vyšilovat“, jakmile zjistí, že se ve městě chystá abiturientský sjezd. Má strach z toho, že by bývalí spolužáci mohli Hlubinovi připomenout jeho neúspěch. A tak se manželka i dcera snaží zabránit jeho setkání se spolužáky, především s jeho nejlepším přítelem ze studií Roškotem. Obávají se totiž, že by to mohlo mít neblahý dopad na jeho duševní zdraví.

Pokud se na tento film podíváme očima diváka aplikujícího queer čtení, můžeme si povšimnout, že Hlubinova žena se až příliš obává příjezdu jeho přítele, jakoby tušila, že pro něj byl v životě velmi důležitý, víc než jen jako přítel. Má pocit, že tím, že se Hlubinovi „pověsila na krk“, zmařila jejich mladické blouznění.

Hlubina tajemný jako jeho jméno si v den příjezdu abiturientů začne z ničeho nic zpívat a má podezřele dobrou náladu. Odmítne s rodinou odjet na víkend k řece, aby se vyhnul srazu. Maminka dceři říká, že otec nemá moc chuť nikam jezdit. Na to Hlubina tajemně odpovídá: „Tatínek má dneska tisíce všelijakých chutí.“ Při obědu vede podivné řeči o býčkovi, kterého se rozhodl popadnout přímo za rohy. Na Roškota je natěšený jak malé dítě a nesnaží se to skrývat: „...A pak už si jen stoupnu za pult a budu čekat, až se otevrou dveře, a považte, považte, že tam náhodou vstoupí ten můj milovaný rozsochatý Roškot.“ Dcera na to vyprskne smíchy, kdežto maminka se rozpláče, jakoby tušila, že její muž Roškota zbožňuje více než jen jako kamaráda. Otec ji ale utěšuje: „Žádné strachy maminko, to všechno už je srovnané bez výčitek a bez lítosti. Člověk nemá uhýbat ani nalevo ani napravo. Já toho svého býčka udržím pevně za rohy!“ Což si můžeme vykládat jako ujištění, že tentokrát už k ničemu nedojde a on svoji touhu udrží na uzdě. Jasný je potom i výklad Roškotovy snahy přesvědčit syna, že potřebuje koupit pohlednice v papírnictví, kde Hlubina pracuje. Ten se zatím snaží zahlédnout Roškota za výlohou. Oba se chovají jak mladí zamilovaní lidé, kteří se chtějí na něco vymluvit jen proto, aby se mohli setkat. Jejich snaha je ale opět překažena. Následuje rozhovor Hlubiny se Slávkou, která se chová, jakoby také něco tušila, ale nedělá z toho vědu. Slávka: „Nezdá se ti, tati, že to může skončit velkým zklamáním?“ Hlubina: „Prozatím to začalo jen jakýmsi malým zklamáním.“ Jejich následující rozhovor o Hlubinově tajemném koutku, vysněném světě s měsícem, kam nikoho nepustí, který je plný mládí a roztouženosti, se dá brát jako rozhovor o otcově skrývané homosexualitě, kterou v sobě léta potlačuje kvůli rodině, a jediné, co mu zbylo, jsou vzpomínky na studentská léta s Roškotem. Hlubina: „Také jsme tu pěstovali ten podvod s barevnými slovíčky.“ Slávka: „Tati to nejsou jen barevná slovíčka. Při nich ti tlouče srdce, při nich se nevýslovně těšíš!“ Hlubina: „Marně se maminka bála, ničeho nelituji. Pochopil jsem. Po této zemi se musí chodit, a ne lítat v oblacích.“ Když se Hlubina objeví na sjezdu, první, co ho zajímá, je Roškot. Jejich radostné objetí při setkání po letech může sloužit gayům opět jako další interpretační kód.

Druhý možný pohled na tento film je tedy takový, že Hlubinova manželka se neobává abiturientského sjezdu, ale příjezdu Hlubinovy velké lásky Roškota. Ti dva sice rádi s nostalgií zavzpomínají na staré časy, ale jsou smířeni s tím, že už se nevrátí a že musí své touhy udržet na uzdě. Je to jako setkání se starou láskou, která nikdy tak úplně nevypřehala.

2.1.2 Radúz a Mahulena

Někteří Gayové se shodují, že se mohli kochat také stylizací mužských postav ve filmech Petra Weigla. Jeho film **Radúz a Mahulena** (1970) vnímají jako silný erotický zážitek. Já bych ovšem tuto pateticky poetickou a verbálně i vizuálně působivě stylizovanou pohádku ani neřadila do filmů s možným queer čtením. Film je zasazen do nádherných exteriérů a plný polonahých lidských těl, ale příběh s homosexuálním podtextem zde nenacházím.

2.1.3 Shrnutí

Při procházení materiálů, které se zabývají českým queer filmem, jsem došla k poznatku, že pokud už se ve filmech pro heterosexuály dá aplikovat queer čtení, vždy jde o gaye. Nikde jsem neobjevila pramen, který by zmiňoval možnost queer čtení českého filmu pro lesby. I ve filmech vzniklých po roce 1989, kdy se homosexualita už občas objevuje, jde většinou o muže, ne ženy. Nevím, zda je to tím, že lesbická kultura je pro pisatele méně zajímavá, ale spíše se domnívám, že gayové byli vždy aktivnější a viditelnější. První se domáhali svých práv, pořádali demonstrace. Proč to tak ale je? Jednoznačně to souvisí s postavením žen ve společnosti. Kolik bylo u nás žen v politice do roku 1989? Kolik bylo žen režisérek? Až s pomalým příchodem emancipace se dostávají ženy do funkcí, které byly dříve určeny jen mužům. Což je například i režie. Jak potom můžeme najít český film s možným lesbickým podtextem? Gayové měli Kršku, ale lesbickému publiku zřejmě chyběla režisérka, která by jim umožnila možnost identifikace s hrdinkami. Nezbyvalo, než se spolehnout na zahraniční produkci, která explicitně pracovala s těmito náměty.

III. ZOBRAZOVÁNÍ HOMOSEXUALITY V ČESKÝCH FILMECH

3 NEGATIVNÍ PREZENTACE HOMOSEXUALITY

Po příležitostných, skrytých anebo otevřeně negativních zmínkách o existenci homosexuality v kinematografii do roku 1989 následovala skromná vlnička homosexuálních postav v tvorbě devadesátých let. Tyto postavy musely spíše odhalit nějaká tabu, uspokojit určitou potřebu skandálu, než aby mohly přispět k tolerantnějšímu klimatu vůči gayům a lesbám v české společnosti. Většinou je filmy vykreslovaly jako úchyly ohrožující společnost i jednotlivce, nebo jako naprosté zoufalce.

V pramenech rozebírajících český queer film jsem často narážela na zmínky o filmech, které jsou považovány za počátky queer u nás, ale spousta z nich nenesou vůbec žádný homosexuální podtext. V některých zmiňovaných se třeba jen objeví vtip utroušený na adresu homosexuálů, což podle mě ještě není důvod nazývat je slovem queer. Ale chápu, že při tom velkém nedostatku takových filmů u nás člověk pátrá i po náznacích, protože filmy, které si doopravdy zaslouží označení queer, u nás vznikly teprve nedávno. Uvádím tedy nejčastěji zmiňované.

3.1 Sedmikrásky (1966)

Experimentální film Věry Chytilové je jeden z těch, který bych osobně do queer kinematografie vůbec neřadila. Hlavní hrdinky jsou dvě Marie, které se rozhodnou, že když je zkažený svět, ony budou také. A tak začnou dělat neplechu, chovají se arogantně, využívají starší pány toužící po nevěře a ničí vše, co jim přijde do cesty. Ve scéně, kdy jedné z Marií mladík vyznává lásku po telefonu, holky stříhají párek. Nenacházím v tom ale sebemenší lesbický podtext, spíš nenávisť vůči mužům, která s tímto tématem nemá nic společného.

3.2 Kouř (1990)

„Muzikál totalitního věku“ je podtitul tohoto filmu Tomáše Vorla. Hlavní postavou je mladý inženýr Mirek Čáp, který právě skončil školu a přichází na své první působiště se záměrem pracovat, což se však v bizarních poměrech éry posledních let totalitní křeče ukáže být šokujícím výstřelkem. Továrna, do které přichází, je neuvěřitelně špinavé odpudivé místo plné podivných identit. Celý film je ale natolik bizarní a herecké výkony tak stylizované, že všechny ty postavičky naprosto zapadají do svého malého uzavřeného světa. Jednou z těchto postav je i kulturní referent Arnoštek, který ztělesňuje oblíbený typ homosexuála

používaný jako komický prvek – tzv. hysterická teta. Jeho zženštilé, přehnaně jemné pohyby, kroužení pánví, upnuté kalhoty i způsob vyjadřování utkví v paměti snad každému. Stejně jako jeho diskotekový hit „Je to fajn, fajnový“. Jeho homosexualitou se ale film nijak nezabývá. Jediný náznak, který se dá vypožorovat, je očividná přízeň vyhazovače Stana, který je nejspíš do Arnoštka zamilovaný.

V tomto filmu dojde na konci i na malou lesbickou scénu, kterou asi málokdo zaznamená. Na pracovní oslavě, když už jsou všichni opilí a párty se zvrhne v opilecké orgie, si můžeme všimnout, že pod stolem se líbají a osahávají dvě dívky. Jsou to Mirkovy bláznivé kolegyně z práce Zdena a Běta. Mají ve filmu jen malou vedlejší roli a nikdy dříve ani po této scéně se jejich orientace neřeší. Přestože je postava Arnoštka velmi stereotypní, mám celkově z filmu pocit, že se staví přátelsky ke všem podivným identitám vymykajícím se mainstreamu.

3.3 Requiem pro panenku (1991)

V dramatu Filipa Renče o čtrnáctileté dívce, která se administrativním omylem dostane do ústavu pro duševně choré, jsou její kruté vychovatelky zobrazeny jako násilnické lesbi. Plní zde jen funkci zobrazení nějakého tabu či zvrhlosti, více se s tím to motivem nepracuje.

3.4 Šeptej (1996)

Hlavní hrdinkou filmu Davida Ondříčka je šestnáctiletá Anna, naivka na útěku z domova i z vojenského gymnázia. Na cestě potká mladého floutka Speedyho, který ji zavede mezi městskou partičku „ztracenců“, kteří nevědí, co se sebou na prahu dospělosti. Nikdo nepracuje, dlouho se spí, nikdo se na nic neptá, nikdo od nikoho nic nechce. Anně se otevře nový svět plný zábavy, večírků a party, který ji okouzlí svou barevnou rozmanitostí. Postupně se sblíží s introvertním Filipem, který žije s přítelem Kytkou v homosexuálním vztahu. Ovšem po sblížení s Annou začne o své orientaci pochybovat. Homosexualita je tu předvedena na typu téměř odpudivého stoprocentního mladého gaye Kytky, jako cosi nepřirozeného, jako stav, který má od podstaty sklon k citové hysterii a vyděračství. Paradoxní je, že jedině tento víc než obtížný tvor se vyznačuje jakýmsi emocemi, má ve své vášni jasno, něco – byť velmi nešťastně a neprakticky – cítí! Naproti tomu spása – v podobě dezertérčina srdce i klína a realizovaná útekem z města – čeká na toho, kdo ze sebe ta-

kovou nenormálnost setřese, kdo z „toho“ procitne jako z mámení a uvědomí si, na jaké straně je jeho místo. Homosexualita není tedy podle filmu Šeptej fatální, nezměnitelnou určeností a daností. Je to úchylka a slabost, které se oddávají pokrytci a psychopati... Postava homosexuála Kytky a řešení milostného trojúhelníku je zde tak banální, že vyznění tohoto filmu považuji za jednoznačně homofobní.

4 KOREKTNÍ ZOBRAZOVÁNÍ HOMOSEXUALITY

Po roce 2000 začínají vznikat filmy, ve kterých je homosexualita zobrazena vcelku korektně a bez předsudků.

4.1 Nuda v Brně (2003)

Ve filmu Vladimíra Morávka se vyskytuje dvojice na první pohled celkem běžných mladých mužů Honzy a Pavla. Problém je v tom, že Pavel je do Honzy zamilovaný, ale bojí se mu to dát najevo, protože ví, jak by reagoval. Jednou pozdě v noci to ale nevydrží a kradmo Honzu políbí, když se domnívá, že spí. Ten se ale probudí a nechápe. Pavel se snaží situaci zachránit vysvětlením, že tam měl mouchu, kterou se mu snažil odehnat. Malý příběh bez happyendu, i když závěrečná scéna, kdy Honza objímá Pavla, aby ho utěšil po autonehodě, a říká mu, jak ho má rád, mně svádí k tajné fantazii, že by přece jen Pavlovi city mohly být opětovány.

4.2 Hrubeš a Mareš jsou kamarádi do deště (2005)

Vladimír Morávek natočil ještě jeden podobný film, o kterém jsou zmínky v textech věnovaných českému queer filmu. Ovšem v tomto případě je podle mě téma homosexuality tak náznakové, že ani nemá smysl se o něm zmiňovat. Dva kamarádi spolu žijí a tak se jich jednou reportérka zeptá, jestli jsou pár, a jednou mají na dveřích napsáno „buzíci“. Ale jinak se tu homosexualita nijak neřeší. Jediné, co mě k tomuto filmu napadá, je možná interpretace společného soužití kamarádů jako soužití homosexuálního páru, což by ale patřilo spíše do queer čtení a neřadí to tento film do queer cinema.

4.3 Účastníci Zájezdu (2006)

V tomto filmu od Jiřího Vejdělka funguje homosexualita jako jedno z vedlejších témat. Homosexuální pár je tu zachycen celkem korektně bez karikatury a řeší naprosto stejné problémy jako heterosexuální pár.

5 PRVNÍ ČESKÉ QUEER FILMY

První dva české filmy o homosexuálech, které by se daly označit pojmem „queer film“, jsou *Pusinky* z roku 2007 a *Venkovský učitel* z roku 2008.

5.1 *Pusinky* (2007)

Tento, na české poměry velmi svérázný, počín režisérky Karin Babinské a scénářistky Petry Ušelové v Čechách nebyl sice divácky moc úspěšný, ale má velmi dobré ohlasy v zahraničí. Mezi českými filmy se *Pusinky* opravdu vyjímají. A to nejen zajímavým způsobem zpracování, ale hlavně scénářem. Dynamická roadmovie o třech dospívajících dívkách – to se v české kinematografii jen tak nevidí. Zato filmů určených pro stejně staré opačné pohlaví jako jsou např. *Snowboardáci*, *Raftáci*, *Expert* apod., stále přibývá. Tím, že jsou určené pro opačné pohlaví myslím to, že hlavními hrdiny jsou obvykle dva až tři kluci v pubertě, jejichž největším životním problémem je to, kdy už konečně a s kým přijdou o panictví, případně kdy a s kým získají nové sexuální zkušenosti. Ukazují nám svět velmi zjednodušeně, očima nadřazených pubertáků. Pohled na sex, vztahy a především na ženy a dívky je zde také jednostranný a stereotypní. *Pusinky* jsou jiné. Poprvé vidíme věci i z druhé strany – z té dívčí. A že to není pohled zrovna romantický! *Pusinky* jdou na rozdíl od již zmiňovaných komedií mnohem více do hloubky a nebojí se ukázat drsnou a pravdivou realitu. Možná je to tím, že scénář Petry Ušelové je z větší části autobiografický.

Pusinky jsou první film v historii české kinematografie, kde se homosexualita neobjevuje jen skrytě nebo jako vedlejší dějová linka, případně jako zdroj humoru. Záměrně zde opomínám film *Šeptej*, kde by se homosexualita dala také chápat jako hlavní téma, ovšem je zobrazena jako nemoc, ze které se hlavní hrdina na konci filmu vyléčí pomocí „pravé“ lásky k dívce.

Pusinky chápu jako „comingoutový“ příběh nejen ve významu, v jakém se toto slovo obvykle užívá (vyrovnání se s homosexualitou a její přijetí, jak to prožívá jedna z hlavních hrdinek), ale ve smyslu obecnějším – jako označení pro náročné a často bolavé úsilí o poznání nejhlubší pravdy, smíření se s ní a nakonec nalezení síly pro to „vyjít s onou pravdou ven“ a začít podle ní žít. Přijmout nutnou osamělost a najít vlastní, výlučnou identitu. Toto hledání, myslím, přesně vystihuje všechny tři hlavní hrdinky: Vendulu, Karolínu a Išku. Všechny jsou osamělé a ztracené. Zoufale hledají a vlastně ani neví co. Ale život nečeká

až si „pusinky“ srovnají zmatek v hlavě. Realita je často dost drsná a vůbec se s nimi nepáře.

Příběh boří tabu, vypráví o holkách, které nemají chuť nic předstírat a hrát si na tiché, mírné, křehké bytosti. Chtějí samy nakládat se svým životem – ne podle nějakého manuálu rodičů. Umí si prostě užívat a ledacos vyzkoušet. A film se nebojí ukázat holky bez příkras i v choulostivých situacích.

Film začíná na letním sportovním soustředění, kam Išku přijedou vyzvednout zbylé dvě kamarádky, aby uskutečnily jejich velký sen. Tím je cesta do Holandska. Holky si představují, že tam na ně čeká ráj, kde si budou jen užívat, občas trochu pracovat, ale hlavně mají pocit, že se tam schovají před všemi problémy a zodpovědností. Jejich sen má však už od počátku zádrhel. Tím je Iščin mladší bratr Vojta, který má od otce za úkol ji hlídat. Drží se holek na jejich putování jak klíště a ty se ho snaží zbavit. Přesouvají se od místa k místu a čekají, kdy to konečně Vojta zabalí. Ten postupně začíná tušit, že to není jen tak obyčejná vyjíždka...

Na své cestě potkávají různé typy mužů. Většinou není moc o co stát. Ale když už se jim někdo připele do cesty, holky si nenechají ujít příležitost, aby jim jejich situaci trochu nezamotal. Mají chuť zkusit všechno a docela se jim to daří. Obstarat si jídlo a cestovat bez peněz ale není jednoduché, zpočátku však dobrodružné a zábavné. Postupem času zjišťují, že někdy to, co se neplatí, bývá nejdražší. Místo lásky totiž nacházejí pouze sex, násilí a zklamání.

Čím déle trvá jejich putování, tím více se zdá Holandsko vzdálené a pochybností přibývá. Atmosféra houstne, spory se stupňují a Vojta, ač je nejmladší, se zdá z nich být nejvyrovnanější. Stává se svědkem a zároveň katalyzátorem rozpadu jejich vztahu – holky totiž poznávají, že před problémy se utéct nedá.

Příběhy všech tří holek jsou rovnocenné, přesto na mě nejsilněji působí příběh Išky. Asi proto, že její vnitřní boj a následná proměna je nejviditelnější. Iška od začátku působí jako velmi introvertní, nenápadná dívka. Narodil od svých dvou kamarádek se neúčastní žádného z jejich bojů o muže. Nemá potřebu neustále někoho balit, její dvě kamarádky Karolína s Vendulou jí stačí. Svůj nezájem o muže si vysvětluje frigiditou. Má komplex z toho, že není jako Karolína s Vendulou. Myslím, že podvědomě si ale svoji homosexualitu dávno uvědomuje, jen si ji nedokáže přiznat. To dokazuje i první setkání s Hankou na místní

diskotéce. Iška ji pozoruje, jak se pere kvůli své přítelkyni, ale na její otázku, jestli je také teplá, odpoví záporně. Postupně během cesty se ale zamiluje do Karolíny. Nejprve jde spíše o žárlivost, ale když jí Karolína dá naději v podobě předstírané hry na lesbický pár, Iška se bezhlavě zamiluje. Má tak zamotanou hlavu, že už nedokáže rozpoznat, že jde jen o hru a začne Karolíně projevovat náklonnost. Nejprve jen nenápadnými náznaky, které se Karolína snaží ignorovat. A tak se Iška může přetrhnout, jen aby se Karolíně zavděčila. Karolína ji odmítá, ale nepřestává ji pokoušet. Iška se dostává do úzkých. Nemá se ani komu svěřit, protože přátelství všech tří zrovna prochází těžkou krizí.

Iška propadne depresi, která ji nakonec přivede až ke skoku pod kola jedoucího auta. Auto se naštěstí vyhne. Išce její čin dodá na sebevědomí. Zjistí totiž, že je schopná udělat něco, co se vůbec neshoduje s očekáváním okolí nebo otce. I pro ostatní je to impuls, aby na chvíli zapomněli být na sebe naštvaní a opět se stmelili dohromady. Dlouho jim to ale nevydrží. Vztahy už se příliš zamotaly, a tak se jejich cesta do Holandska rozpadá. Nejprve to vzdá Karolína a odjede domů. Iška přesvědčí Vendulu, aby se s ní jely ještě alespoň rozloučit. Tady ji Karolína definitivně odmítne, což ještě zhorší Vendula svými zlými poznámkami. Vendula se zdá být velmi krutá, ale její připomínky jsou částečně pravdivé. Právě proto holkám tolik ublíží. Ovšem ublíží i Vendule samotné.

Iška situaci neunes a skončí opilá a sama na parketu místní diskotéky. Po druhé se zde setká s Hankou, která tentokrát pochopí situaci a ujme se zaučování na dámských toaletách. Nastává zásadní zlom v životě Išky. První sexuální zkušenost se starší a očividně už vyrovnanou ženou, ji pomůže přijmout sebe, takovou jaká je. Začne se identifikovat jako lesba a rozhodne se, že do Holandska nepojede. Její příběh končí otevřeně. Na otázku Vojty, zda se svěří otci, odpovídá vyrovnaně a klidně: „Možná.“

Iška během letního putování s kamarádkami dojde k poznání a především přijetí. Pro mladé dívky tak může film fungovat jako povzbuzení při zmateném hledání vlastní identity. „Film se dočkal rozporuplného přijetí: část odborného či zainteresovaného publika si jej chválí, druhá zatracuje. Ať už jsou výhrady k tomuto filmu jakékoliv, stejně jako Venkovský učitel zobrazují queer tematiku víceméně pozitivně a to je pro českou kinematografii velmi důležité.“ [2]

5.2 Venkovský učitel (2008)

U tohoto filmu nevnímám homosexualitu jako hlavní téma. Film režiséra Bohdana Slámy se sloganem: „Každý někoho potřebuje.“ zachycuje osudy tří hlavních hrdinů – učitele, Marie a jejího sedmnáctiletého syna – jejichž náhodné setkání rozpoutá velký příběh lásky, přátelství a odpuštění. Každá z postav si s sebou nese tajemství, každá touží po lidské blízkosti.

Učitel opouští město a chce na venkově prožít návrat k přírodě a žít zde klidný život stranou společnosti. Postupně si získává důvěru místních lidí. Sblíží se se svéráznou statkářkou Marií, která žije po rozpadu svého manželství smířena s osamělým životem, a proto ji samotnou překvapí, když se zamiluje do učitele. Vidí v něm spřízněnou duši, proto nerozumí tomu, proč její snahy o intimnější sblížení přehlíží. Jeho ale fyzicky přitahuje její syn.

Na návštěvu za učitelem přijíždí jeho bývalý přítel, který však záhy zdánlivě poklidné místo opouští a zanechává za sebou spáleniště rozvrácených vztahů. Dívka, která do té doby chodila s Mariiným synem, ho bez rozloučení opouští. Učitel, který cítí vinu, se snaží svým přátelstvím pomoci chlapci vrátit ztracené sebevědomí. Chlapec u něj nachází útočiště a pochopení. A o to větší odpor cítí pak k učiteli, který nevydrží odolávat své zoufalé touze po chlapci a v noci ho potají osahává ve spánku. Chlapec zanevře na něj i na svou matku, která učiteli odpustí. Ten za své chování cítí takové provinění, že projde těžkým sebepokáním.

Učitel zažije na venkově určitý comingout. Reakce okolí je kupodivu docela kladná. Venkov ho přijme takového, jaký je, a tak učitel vstoupí do nového, přátelského prostoru, který může symbolizovat přicházející společenskou změnu.

„Filmu by se dala vytknout určitá stereotypizace dvou hlavních postav – gayů. Na učitele může být po svém provinění, kdy svou touhu neudrží na uzdě a v noci osahává chlapce, nazíráno jako na násilnického pedofila, jeho bývalý přítel jako povrchní, agresivní zbohatlická „buzna“. Někteří aktivisté a aktivistky tvrdí, že toto zobrazení v českém kulturním prostředí může stále ještě komunitě spíše uškodit. Nabízí se ovšem argument, že politicky korektní zobrazení gayů a leseb jako hodných a morálně čistých lidí by na druhou stranu vyhlíželo příliš schematicky a neuvěřitelně. Učitel za své pochybení tvrdě zaplatí, avšak nakonec se tři hlavní protagonisté smíří. Závěrečná scéna, při níž se „loseři“ (nešťastně zamilovaná vdova, zrazený chlapec a učitel, který prošel sebepokáním) setkají nad březí

krávou, aby společně přispěli k počtí nového života, vyznívá novátorsky. Jejich nezvyklé společenství tak nabízí alternativu ke spořádanému životu nukleární rodiny, kdy je možné vytvářet nové (a šťastné) modely soužití.“ [2]

ZÁVĚR

Na závěr bych se chtěla zamyslet nad tím, proč se po dlouhé době objevily na české scéně hned dva významné snímky s homosexuální tematikou, a to dokonce rok po sobě. A zda mají takové filmy v Čechách budoucnost, nebo se jedná o shodu náhod, že se v tak krátké době natočily dva queer filmy a teď nás zas čeká temno.

V posledních letech dochází k postupné změně celospolečenského povědomí o homosexualitě a homofobii. Velkou roli určitě hraje dlouholetá úspěšná kampaň za uzákonění registrovaného partnerství a snaha o zviditelňování gay a lesbických sdružení. Velkým pokrokem je i to, že mnozí gayové a lesby se dnes už nebojí žít své životy otevřeně a neskrývají svou orientaci před veřejností.

Důležitou součástí české kultury jsou každoroční filmové festivaly přinášející filmy, které se nedostanou do mainstreamové nabídky českých kin. Od roku 1999 se v České republice koná festival dokumentárních filmů s lidskoprávní tematikou Jeden svět, na němž se od roku 2003 objevuje sekce, v jejímž rámci pořadatelé tematizují i otázky gay a lesbické a transgender identity. Od roku 2000 existuje v Čechách výjimečný filmový festival Mezipatra, který se zaměřuje na filmy s glbtqia tematikou. Statistická data z festivalu dokládají, že každoročně stoupá nejen nabídka filmů, ale také zájem diváků, a to i z řad heterosexuálního publika. Z toho vyplývá, že tyto filmy nejsou určeny jen pro určitou uzavřenou komunitu. Neustále se zvyšuje zájem i u většinového publika a obecné společenské povědomí o této problematice i o nesporných kvalitách festivalu. Mezipatra jsou navíc místem pro setkávání filmových tvůrců, různých odborníků a umělců a queer komunity z celé ČR i ze světa.

Dalším možným důvodem, proč se v naší kinematografii začínají náhle objevovat filmy s glbtqia tematikou je to, že s náměty prostě přicházejí lidé, kteří se této oblasti rozhodli věnovat. Jedním z nich je scenáristka Petra Ušelová, která se zabývá lesbickou tematikou nejen v již zmiňovaných Pusinkách, ale také ve své další tvorbě, což je jedna z dějových linek seriálu Ulice pro televizi Nova. Píše scénář pro rodinu Farských. Ti mezi sebe přijmou mladou lesbu, která se kvůli své sexuální orientaci nepohodla s rodiči a je vyhnána z domova. U Farských nachází porozumění a zázemí pro vyrovnávání se s comingoutem. Další scénář, který napsala také pro televizi Nova, je jeden díl z cyklu televizních inscenací Soukromé pasti nazvaný Jiná láska. Příběh vypráví o učitelce, která žije s manželem a se dvěma dětmi vcelku spokojený život do doby, než k nim na školu nastoupí nová kolegyně, do které se zamiluje. Uvědomí si svou orientaci, kterou zřejmě již dávno tušila, ale odmítala si ji přiznat. S kolegyní naváže tro-

chu bláznivý milostný vztah, který nejdříve tají, ale nakonec se rozhodne odejít od manžela i s dětmi. Tento díl vzbudil řadu reakcí. Některé divačky i diváci si stěžovali na nereálnost takto pozdního zjištění homosexuální orientace, jiným vadil křečovitý konec, kdy se přítelkyně hlavní hrdinky náhle rozhodne ostříhat bez dovolení její dceru a ještě kolem toho ztropí hysterickou scénu, která vede k jejich rozchodu. Jiní byli zas naopak nadšení za možnost ztotožnění se s hlavní hrdinkou. Ať už jsou názory jakékoliv, je určitě dobře, že se tato témata dostávají do mainstreamových médií.

Postavy gayů a leseb v českých seriálech prošly, myslím, docela velkým vývojem. V příbězích působí přirozeně a jsou většinou zobrazovány jako normální lidé. Výjimkou je adaptace kolumbijské telenovely Ošklivka Betty, v české televizi Prima pojmenované Ošklivka Katka, kde se módní návrhář předvádí stereotypně, podobně jako Arnošek v Kouři, tedy jako povrchní zženštilá bytost, zajímající se pouze o fyzický vzhled.

Homosexuální postavy fungují v seriálech jako epizodní role. Zdá se ale, že jedinou jejich funkcí je vyřešit nějakým způsobem comingout, poté ze seriálu odchází. Hlavní téma seriálů je totiž rodina, láska a vztahové problémy. Aby homosexuálové mohli zůstat i po vyřešení comingoutu, museli by si scénáristi dát tu práci a připisovat postavě dalších homosexuálů a rozvíjet jejich vztahy, což u nás zatím nikdo nedělá.

Dalším člověkem z naší kulturní scény, který si vybral téma homosexuality do svého filmu, je Bohdan Sláma. Gay se zatím objevil jen v jednom jeho filmu a nemyslím si, že se tomuto tématu bude věnovat ve svých filmech nějak trvaleji, jako například Ušelová ve svých scénářích. V jeho případě jde spíš o to, že si snaží vybírat témata, která nepatří do mainstreamu, což homosexualita splňuje. Navíc scénář k Venkovskému učiteli napsal přímo pro Pavla Lišku, který si údajně přál ztvárnit gaye na filmovém plátně.

Myslím, že bude ještě chvíli trvat, než si queer tematika postupně najde cestu do českých kin a televizí, ale věřím, že se dočkáme. Už teď se dá vyzorovat, že gayové a lesby jsou čím dál tím více vidět na plátnech i obrazovkách, a kontexty, ve kterých se objevují, se pomalu a jistě posouvají do roviny komplexních vztahů a příběhů, které už neplní pouze humornou funkci, případně potřebu ukázat tabu. Presentace gayů a leseb v médiích se postupně stává korektní, ale také komplikovanou, což by mělo zabránit vytváření negativních nebo naopak zjednodušeně kladných obrazů jejich životů.

Společnost se zdá být připravená na přijetí více takových filmů, jako jsou Pusinky. Ve světové kinematografii se zdá, že homosexualita opravdu začíná pomalu pronikat do main-

streamových hollywoodských filmů. Nejlepším příkladem je nový film od Guse Van Santa Milk se Seanem Penem v hlavní roli, který vypráví skutečný příběh prvního funkcionáře, který bojoval za práva gayů - Harveyho Milka. Nezbývá než doufat, že časem se něco podobného podaří i u nás.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAKER, CH. *Slovník kulturních studií*, Praha, Portál s.r.o., 208 s., ISBN: 80-7367-099-2.
- [2] BASLAROVÁ, I. *Učitel miluje Láďu, Hanka šuká Išku, aneb zrození českého queer filmu*. [online]. Praha. Cinepur č.60, prosinec 2008. Dostupný z WWW:
< <http://cinepur.cz/article.php?article=1539>>.
- [3] BENDOVIÁ, H. *pojmem, IDENTIFIKACE*, [online]. Praha. Cinepur č. 39, květen 2005. Dostupný z WWW:
< <http://cinepur.cz/article.php?article=123>>.
- [4] *Encyklopedie postmodernismu*. 1. vyd. Brno. Barrister & Principal, 2005, 328 s. ISBN: 80-86598-26-8, Foucault, s. 128-132, Lacan, s. 191-196.
- [5] HANÁKOVÁ, P. *pojmem, POHLED*, [online]. Praha. Cinepur č.23, listopad 2002. Dostupný z WWW:
< <http://cinepur.cz/article.php?article=6>>.
- [6] HANÁKOVÁ, P. *pojmem, SUTURA*, [online]. Praha. Cinepur č.30, listopad 2003. Dostupný z WWW:
< <http://cinepur.cz/article.php?article=48>>.
- [7] KOUBEK, L. *Seminární práce do předmětu Základy feminismu*. [online]. Fakulta sociálních studií MU, 2000. Česká politika a ženy. Dostupný z WWW:
< <http://www.angelfire.com/sc/ladosek/mojeprace/zeny.html> >.
- [8] KUČERA, J. *pojmem, HLEDISKO*, [online]. Praha. Cinepur č. 28, červenec 2003. Dostupný z WWW:
< <http://cinepur.cz/article.php?article=2>>.
- [9] KŮST, F. *Queer, queer theory, queer cinema*, [online]. REVUE PRO MÉDIA č. 9. Dostupný z WWW:
< <http://fss.muni.cz/rpm/Revue/Heslar/queer.htm>>
- [10] *Lexikon literatury a kultury (Originál: Metzler Lexikon Literatur- und Kulturtheorie)*, Brno. Host, 2008, 912 s. ISBN: 978-80-7294-170-4, gay a lesbian studies, gender studies, s. 260-266.
- [11] *Mezipatra: Historie festivalu: Dynamický vývoj*. [online]. Dostupný z WWW:
<<http://www.mezipatra.cz/2009/o-festivalu/historie-festivalu-dynamicky-vyvoj.html>>.

- [12] MULVEY, L. *Vizuální slast a narativní film* („*Visual Pleasure and Narrative Cinema*“). vydaný v časopisu *Screen*, 1975.
- [13] PROCHÁZKA, I., GRAUPNER, H. *Historie právních postojů k homosexualitě*. [online]. Dostupný z WWW: < <http://www.ecn.cz/PRIVATE/logos/pravhist.htm> >.
- [14] PTÁČEK, L. *Panorama českého filmu*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2000. 514 s. ISBN: 80-85839-54-7.
- [15] REIFOVÁ, I. *Záhada kulturního studia*, *Cinepur* č. 56, březen 2008, s. 24.
- [16] SIMMEN, R. *"MOC TOHO NENAJDETE..."*. [online]. Praha. *Cinepur* č. 43, leden 2006. Dostupný z WWW: < <http://www.cinepur.cz/article.php?article=971>>.
- [17] SOKOLOVÁ, V. *Mediální obraz leseb a gayů*. Brno. *STUD*, 2006. Reprezentace gayů a leseb v mainstreamových vizuálních médiích, s 3-7.
- [18] SPARGO, T. *Foucault a teorie podivného (originál: Foucault and Queer Theory)*, Praha. Triton, 2001, 80 s. ISBN: 80-7254-210-9.
- [19] THOMPSONOVÁ, K., BORDWELL, D. *Dějiny filmu, Přehled světové kinematografie*, 1. vyd. Praha: NLN, 2007, 804 s. ISBN 978-80-7331-091-2.
- [20] *Q Queer magazín: 20.4. 2009 23:10 ČT2*, [online]. Homosexualita v českých seriálech. . Dostupný z WWW: < <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/209562210900015-q/obsah/76439-homosexualita-v-ceskych-serialech/>>.

SEZNAM FILMŮ

- Čaroděj ze země Oz* (The Wizard of Oz, Victor Fleming, King Vidor, Richard Thorpe, USA, 1939)
- Experti* (Karel Coma, Česko, 2005)
- Hrubeš a Mareš jsou kamarádi do deště* (Vladimír Morávek, Česko, 2005)
- Kouř* (Tomáš Vorel st, Československo, 1991)
- Měsíc nad řekou* (Václav Krška, československo, 1953)
- Milk* (Milk, Gus Van Sant, USA, 2008)
- Nuda v Brně* (Vladimír Morávek, Česko, 2003)
- Půlnoční kovboj* (Midnight Cowboy, John Schlesinger, USA, 1969)
- Pusinky* (Karin Babinská, Česko, 2007)
- Radúz a Mahulena* (Petr Weigl, Československo, 1970)
- Raftáci* (Karel Janák Česko, 2005)
- Requiem pro panenku* (Filip Renč, Československo, 1991)
- Sedmikrásky* (Věra Chytilová, Československo, 1966)
- Snowboardáci* (Karel Janák, Česko, 2004)
- Šeptej* (David Ondříček, Česko, 1996)
- Účastníci zájezdu* (Jiří Vejdělek, Česko, 2006)
- Venkovský učitel* (Bohdan Sláma, Česko / Francie / Německo, 2008)
- Vetřelec 4: Vzkříšení* (Alien: Resurrection, Jean Pierre Jeunet, USA, 1997)
- Zkrocená hora* (Brokeback Mountain, Ang Lee, USA, 2005)